Governance Innovatie- en Adviescommissie (IAC)

Advies aan het bestuur van de BoZ inzake belangenverstrengeling

Auteurs

Mirella Minkman, voorzitter
Michiel van Berckel Smit
Erik Dannenberg
Thea Heeren
Mark de Jong
José Laheij
Marc van Ooijen
Ria Stegehuis
Henriëtte Neuteboom, secretaris

Definitieve versie, april 2021

Inhoud

1.	**INLEIDING**	**3**
1.1	Aanleiding	3
1.2	De IAC	3
1.3	Aanpak van de adviesaanvraag	4
2.	**BELANGENVERSTRENGELING, EEN TOELICHTING**	**6**
3.	**DE HUIDIGE CODE**	**8**
4.	**AANSCHERPING VAN DE GOVERNANCE CODE ZORG**	**10**
4.1	Inleiding	10
4.2	Aanbevolen aanpassingen	12
5.	**DE ROL VAN DE GOVERNANCECOMMISSIE**	**15**
Bijlage 1	**Leden van de Governance Innovatie- en Adviescommissie**	**18**
Bijlage 2	**Deelnemers aan de Invitational Conference op 11 juni 2020**	**19**

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Per brief van 14 oktober 2019 heeft de BoZ aangegeven graag een advies te ontvangen van de IAC over de aanbevelingen die IGJ en NZa doen in hun signalering van begin 2019. Daarnaast is gevraagd welke knelpunten en ondersteuningsbehoeften bestuurders en toezichthouders ervaren bij de interpretatie van artikel 2.6 van de Governancecode Zorg over belangenverstrengeling. Het thema kwam eveneens naar voren uit onze rondgang onder bestuurders en andere stakeholders begin 2019.

In het vervolggesprek d.d. 17 februari 2020 gaf de BoZ aan vooral prioriteit te geven aan het onderwerp 'belangenverstrengeling' gezien de actuele ontwikkelingen. Daarbij wil de BoZ graag de reeds bedachte oplossingen en good practices in beeld hebben. Tenslotte wil de BoZ graag dat de IAC onderzoekt of er in andere codes (zoals de Nederlandse Corporate Governancecode) en in jurisprudentie (o.a. de uitspraken van de Ondernemingskamer en de Governancecommissie van het Scheidsgerecht Gezondheidszorg) over belangenverstrengeling bruikbare elementen zijn om op te nemen in de Governancecode. Uit het overleg met de BoZ is gebleken, dat men vooral een advies wil over de (on)gewenste belangenverstrengeling als input voor het gesprek met stakeholders in de discussie over zelfregulering ten opzichte van overheidsregulering in het kader van de WTZa.

1.2 De IAC

De IAC heeft tot doel het bevorderen van de kwaliteit, kennis en innovatie van de governance in de zorgsector in het algemeen en van de Governancecode Zorg in het bijzonder. Op verzoek van de brancheorganisaties in de zorg kan zij (ongevraagd) adviseren over governance-vraagstukken van algemeen belang die zich in de praktijk voordoen. De IAC monitort de ontwikkelingen van de governance in de zorg en adviseert op basis van thematisch onderzoek het bestuur van de BoZ over de verdere ontwikkeling van de Governancecode Zorg. Het ophalen en verspreiden van good practices op het gebied van bestuur en toezicht zal zij doen waar mogelijk. De IAC heeft beperkt middelen en menskracht ter beschikking en vergadert circa vier keer per jaar en werkt thematisch in subcommissies.

1.3 Aanpak van de adviesaanvraag

We kunnen vaststellen dat op vele plaatsen aan het thema "omgaan met belangen" aandacht wordt besteed. Daarom kiest de IAC ervoor haar advies alsmede haar advies over de Governancecommissie te beperken tot de specifieke betekenis van de Governancecode Zorg. Voldoet de code of kan (moet) de code worden aangescherpt, zodat op het thema belangenverstrengeling meer guidance wordt gegeven voor goed bestuur ingeval van te onderscheiden belangen? Het is aan anderen om keuzes te maken over de eventuele wenselijkheid van nieuwe wet- en regelgeving, uitbreiding van taken en bevoegdheden van externe toezichthouders, enzovoorts.

Voor dit advies hebben wij gesprekken gevoerd met deskundigen. Voorts is onderzocht hoe andere codes belangenverstrengeling adresseren en is een zestal cases geanalyseerd op welke wijze, met welke aspecten en met welke oplossingen/gevolgen in de cases het onderwerp "omgaan met belangen" is geadresseerd. Tenslotte is een concept voorstel voor aanpassing van de code opgesteld welke is bediscussieerd tijdens een digitale *invitational conference* op 11 juni 2020 met experts uit praktijk, wetenschap en beleid op persoonlijke titel. Hieraan is met een goede opkomst en betrokkenheid deelgenomen. Vooraf hadden de experts de mogelijkheid om hun reflectie aan te leveren op de concept teksten.

Omdat de BoZ dit advies wenste te ontvangen in de zomer van 2020 (en omdat zorgbestuurders in verband met de Coronacrisis veel aan hun hoofd hebben), is er gekozen om een eerste versie van het advies op te leveren en pas in tweede instantie de achterban te raadplegen. De IAC heeft, na bespreking van het concept met de BoZ in september 2020, in november 2020 een definitieve 1.0 versie aangeboden aan de BoZ.

Vervolgens is de commissie overgegaan tot het raadplegen van de achterban. Daartoe is, via de brancheorganisaties, een oproep gedaan aan bestuurders, toezichthouders en leden van medezeggenschap om te reageren op de 1.0 versie. Daarop is een grote respons gekomen. Er zijn drie digitale raadplegingen gehouden (op 11 december 2020, 14 en 20 januari 2021), die werden overtekend. In totaal waren er circa 90 deelnemers, met een goede spreiding over de verschillende rollen en branches. Verder hebben enkelen die niet aan de bijeenkomsten konden deelnemen, per enquête input geleverd.

We hebben twee hoofdvragen aan de deelnemers voorgelegd, te weten:

1. In het advies staat een voorstel voor aanpassingen van de code in het kader van belangenverstrengeling. Helpen deze aanpassingen om meer helderheid/guidance te krijgen over belangenverstrengeling?

2. Wat zou volgens u (nog meer) helpen om handvatten te krijgen over belangenverstrengeling? Missen er onderwerpen?

Hierover heeft in subgroepen een levendige discussie plaatsgevonden. Overheersend beeld is dat er veel steun is voor de richting die de commissie in haar advies kiest, omdat dit beantwoordt aan de behoefte aan duidelijkheid. Daarbij werd bij sommige punten gevraagd om een exactere omschrijving zodat geen onduidelijkheid bestaat over de betreffende passage of over begrippen. Daar staat tegenover dat wordt benadrukt dat de code principe gestuurd is en moet blijven en dat te veel detailsturing moet worden vermeden. Tussen deelnemers en partijen bestaan voorkeursverschillen. Desgevraagd overheerste de mening dat de commissie met haar advies de juiste balans heeft gevonden. Veelvuldig werd gesignaleerd dat het goede gesprek essentieel is voor good governance. Vandaar ook een oproep om hier vanuit de branche organisaties meer stimulans aan te geven.

Versie 1.0 is tevens voorgelegd aan de gesprekspartners die voor de zomer van 2020 zijn geraadpleegd. Alle opgehaalde input en reacties zijn gewogen, waarbij de keuze voor de uiteindelijke tekst natuurlijk geheel en alleen voor rekening is van de IAC.

2. Belangenverstrengeling, een toelichting

In de afgelopen jaren heeft een aantal zaken de aandacht getrokken omdat de kwaliteit van de zorg in de knel kwam, onder meer veroorzaakt doordat bestuurders niet altijd het belang van de cliënt en de maatschappelijke opgave van de zorgorganisatie voorop stelden. In de Governancecode Zorg wordt het omgaan met meerdere belangen geadresseerd, maar wij stellen ons de vraag of dit beter kan. We zien dat andere codes, waaronder de Corporate Governancecode maar ook anderen, verder gaan in het aanwijzen van gewenst en ongewenst gedrag. Tevens vernemen we dat er in de praktijk behoefte is aan guidance op dit onderwerp.

Ons advies richt zich primair op aangrijpingspunten voor het omgaan met belangen, in relatie tot goed bestuur. Bij goed bestuur gaan wij uit van het prudent en transparant omgaan met belangen en belangentegenstellingen. Uitgangspunt is dat handelen in geval van verschillende belangen, altijd in lijn is met de maatschappelijke opgave van de organisatie. Belangen zijn te definiëren als 'iets dat iemand raakt doordat zijn voordeel ermee gemoeid is' (vrij naar Van Dale). Belangen zijn bijna altijd aan de orde en daarmee op zichzelf niet verkeerd. Wel moet helder zijn wie dient te handelen wanneer sprake is van conflicterende of tegengestelde belangen. We spreken van belangenverstrengeling bij een situatie waarin één persoon met meerdere functies verschillende, soms tegengestelde belangen moet behartigen (Van Dale, 2020). Afgezien van de vraag hoe om te gaan met belangen, kan het nuttig zijn om (meer) houvast te bieden voor de omschrijving van belangen die een goede uitoefening van de bestuurs- of toezichthoudende functie in de weg kunnen staan.

Deze definities geven een geïndividualiseerde vertaling van belangen en belangentegenstellingen. In de praktijk van het besturen zien we echter dat veelal de spanning ontstaat door belangen op het niveau van de organisatie af te zetten tegen de persoonlijke belangen op individueel niveau. Met andere woorden, de bestuurder kan te maken hebben met het belang van de organisatie waar hij bestuurder is, het belang van andere organisaties waarbij hij betrokken is en het belang van zijn eigen privé- huishouding. Sterker nog, dergelijke uiteenlopende belangen zijn er eigenlijk altijd. Dan gaat het er om hoe de bestuurder (en toezichthouder) met die uiteenlopende belangen omgaat en daarover verantwoording aflegt. Enerzijds is hier een directe relatie met de persoonlijke integriteit van de bestuurder/toezichthouder, anderzijds is er de noodzaak van toezicht op deze belangenverstrengeling, inclusief de daarvoor benodigde instrumenten en transparantie.

Omdat een bestuurder (en toezichthouder) geacht wordt deel uit te maken van een bredere sociale omgeving en daarin positie in te nemen, is dus omgaan met uiteenlopende belangen onderdeel van dat maatschappelijk opereren. Om die reden maakt de Governancecode Cultuur onderscheid tussen gewenste en ongewenste belangenverstrengeling. In de Governancecode Zorg is ervoor gekozen om de negatieve effecten van (ongewenste) belangenverstrengeling zoveel mogelijk te voorkomen. Daarmee wordt "belangenverstrengeling", overeenkomstig algemeen spraakgebruik, beperkt tot een zaak die in de context van goed bestuur vermeden moet worden.

Bovenstaande maakt duidelijk dat in de praktijk van besturen regelmatig zal moeten worden afgewogen of een bepaalde connectie in het belang van de organisatie is, zonder schade te berokkenen aan anderen, of dat deze connectie leidt tot een zodanige (schijn van) belangenverstrengeling dat het belang van de organisatie geweld wordt aangedaan. Voor dit type dilemma's zal bovendien niet altijd dezelfde oplossing aangewezen zijn. Situaties zijn immers context-specifiek en ook kan het oordeel afhankelijk zijn van tijd en plaats. De IAC kiest er dan ook voor om enerzijds een aanscherping voor te stellen van de code (hoofdzakelijk langs de lijnen van de nieuwe Corporate Governancecode), die extra handvatten aanreikt op instrumenteel niveau. Anderzijds worden dilemma's daarmee niet voorkomen. Hierbij is expliciet de afweging gemaakt of een verandering in de code op zijn plaats is, dan wel een aanvullende handreiking beter past bij de uitgangspunten. Daar waar voorstellen worden gedaan voor aanpassing van de code, acht de commissie dat nodig om de eenduidigheid van de uitleg van de verschillende principes te vergroten (meer guidance), waarbij de commissie tevens van oordeel is dat de voorgestelde wijzigingen niet vrijblijvend zijn en daarom getoetst moeten kunnen worden door de Governancecommissie. Vasthouden aan het goede gesprek over de principes ('principle-based') van de code blijft geboden. In dat verband acht de commissie het wel gewenst als de sector meer dan nu het geval is, kennis kan nemen van "de goede oplossing". Wij adviseren de BoZ daarom de rol van de Governancecommissie zodanig uit te breiden, dat de Governancecommissie op verzoek van partijen ook guidance kan geven over de goede oplossing. Dit wordt uitgewerkt in het laatste hoofdstuk van dit advies.

3. De huidige code

In de huidige code zijn de volgende bepalingen opgenomen die betrekking hebben op het omgaan met belangen:

2.6 Belangentegenstellingen

Integriteit vertaalt zich onder meer in het vermijden en tegengaan van iedere vorm en schijn van belangenverstrengeling. Alhoewel bij de schijn van belangenverstrengeling de belangen van cliënten, de zorgorganisatie of anderen niet geschaad hoeven te zijn, is het wel belangrijk hier aandacht voor te hebben omdat de schijn van belangenverstrengeling afbreuk kan doen aan het vertrouwen in de zorgorganisatie.

2.6.1. Elke vorm van persoonlijke bevoordeling dan wel belangenverstrengeling van enig lid van de raad van bestuur of van de raad van toezicht en de zorgorganisatie wordt voorkomen en de schijn hiervan wordt vermeden.

Toelichting: In de reglementen van de raad van bestuur en raad van toezicht wordt vastgelegd hoe met tegenstrijdige belangen en de schijn hiervan wordt omgegaan. Een lid van de raad van bestuur of de raad van toezicht meldt elke vorm en/of schijn van belangenverstrengeling terstond aan de voorzitter van de raad van toezicht en aan de overige leden van de raad en verschaft daarover alle relevante informatie. De raad van toezicht besluit buiten aanwezigheid van het betrokken lid of er sprake is van belangenverstrengeling en hoe daarmee wordt omgegaan.

2.6.2. Een lid van de raad van bestuur of raad van toezicht kan niet tegelijkertijd de functie vervullen van een lid van het bestuur of lid van de raad van toezicht van een andere zorgorganisatie die binnen het verzorgingsgebied van de zorgorganisatie geheel of gedeeltelijk dezelfde werkzaamheden als de zorgorganisatie verricht, tenzij de andere zorgorganisatie als groeps- of dochtermaatschappij of anderszins nauw verbonden is met de zorgorganisatie.

2.6.3. De raad van bestuur neemt maatregelen die zorgen dat belangenverstrengeling van professionals, managers en medewerkers wordt voorkomen en dat (een vermoeden van) belangenverstrengeling bij de raad van bestuur wordt gemeld en door de raad van bestuur wordt beoordeeld. De raad van bestuur rapporteert aan de raad van toezicht over situaties waarin (de schijn van) belangenverstrengeling is ontstaan en hoe de raad van bestuur daarmee is omgegaan.

6.5.5. Een lid van de raad van bestuur vraagt voor iedere betaalde of onbetaalde nevenfunctie die hij aangaat tijdens zijn lidmaatschap van de raad van bestuur, voorafgaand toestemming van de raad van toezicht. De raad van toezicht verleent toestemming alleen als er geen belangentegenstelling is en als het tijdsbeslag van de nevenfunctie niet zodanig is dat het uitoefenen van de bestuursfunctie daardoor belemmerd wordt.

4. Aanscherping van Governancecode Zorg

4.1 Inleiding

Ook in andere sectoren wordt in de governance de laatste jaren meer aandacht besteed aan het thema belangenverstrengeling. Daarom hebben we als voorbereiding op dit advies een aantal recente governancecodes doorgenomen[1]. We zien dat er vergelijkbare oplossingen worden gekozen, maar soms ook dat voor een sector meer specifieke punten worden geadresseerd (zoals bijvoorbeeld de "gewenste" vorm van belangenverstrengeling in de Governancecode Cultuur). We hebben waar mogelijk het meeste de aansluiting gevonden bij de "moeder" van de codes, de Corporate Governancecode.

Uit deze inventarisatie komt een beeld naar voren dat er ruimte is om (ook) in de Governancecode Zorg scherper te omschrijven hoe belangenverstrengeling dient te worden voorkomen. Wij houden vast aan de ex ante bepaling 2.6.1, die gericht is op het voorkomen van belangenverstrengeling. In de praktijk zien we een enorme diversiteit aan omstandigheden. Daardoor zal soms toch een verantwoorde keuze gemaakt moeten kunnen worden voor goedkeuring van transacties waar de schijn van belangenverstrengeling speelt. Een voorbeeld is de situatie waarin een ziekenhuisbestuurder tevens lid is van een Medisch Specialistisch Bedrijf. Raden van toezicht moeten dan gehouden worden aan besluitvorming die transparant en navolgbaar is, met het maatschappelijk belang van de instelling voorop. In het onderstaande voorstel benadrukken we het principe dat de raad van toezicht een zorgvuldige afweging maakt, de adviesgremia betrekt en transparantie biedt over het besluitvormingsproces.

De IAC hecht grote waarde aan het principe-gedreven karakter van de Governancecode Zorg. Om dit karakter voluit tot zijn recht te laten komen, moet actief en transparant getoond worden hoe de principes in actuele dilemma's in het besturen van de organisatie zijn toegepast. De commissie heeft onderling en in een bijeenkomst met diverse experts (zie bijlage 2) nadrukkelijk stilgestaan bij de vraag wanneer een aanpassing van de code meer op zijn plaats is en wanneer guidance beter kan worden gegeven via een handreiking. Met de voorgestelde aanpassingen wordt het begrippenkader duidelijker; de commissie is van mening dat hiermee het principe-gedreven meer tot zijn recht komt.

1 Corporate governancecode 2016, governancecode cultuur 2019, governancecode woningcorporaties 2015, governancecode kinderopvang 2019, governancecode sociaal werk 2016.

Een analyse is gemaakt van een zestal casussen uit verschillende sectoren, afkomstig van zowel de IGJ, het Scheidsgerecht, de Governancecommissie als de Ondernemingskamer. In deze casussen kwamen thema's naar voren waarbij organisatiebelang in relatie tot persoonlijk belang aan de orde was, evenals vraagstukken met betrekking tot de integriteit van leden van raden van bestuur en toezicht.

Na bestudering van de casussen en de invitational conference met experts in juni is de conclusie van de IAC dat de code ten aanzien van het thema belangenverstrengeling op een aantal plaatsen meer verduidelijking en concretisering behoeft om handvatten te bieden voor de praktijk van toezicht, bestuur en medezeggenschap.

In aansluiting op de opdracht en het werkprogramma van de IAC, waarbij aandacht voor de praktijk en best practices een belangrijk onderdeel zijn, zal de commissie mogelijk in de tweede termijn voorbeelden op kunnen halen. Voorbeelden die verhelderend zijn voor de interpretatie van de code op het punt van belangenverstrengeling en die tevens tips kunnen bevatten voor het omgaan met belangenverstrengeling in de praktijk.

We hebben ervoor gekozen om niet in dit advies in te gaan op de specifieke problematiek van de BV en DGA, een situatie waarbij belangenverstrengeling een bijzonder karakter kan hebben. Wel hebben we in een separate brief aan de BoZ een aantal noties van onze visie beschreven, welke we met de BoZ bespreken evenals ons voornemen om te komen tot een verdere (juridische) uitwerking, afbakening van de thematiek en een advies.

4.2 Aanbevolen aanpassingen [2]

De IAC beveelt de BoZ aan om de Governancecode zorg als volgt aan te passen met betrekking tot het thema belangenverstrengeling:

2.6 Belangenverstrengeling

Omdat integriteit zich onder meer vertaalt in het vermijden en tegengaan van iedere vorm en schijn van belangenverstrengeling wordt hieronder -niet limitatief- beschreven hoe organisaties dit onderwerp dienen te benaderen. Alhoewel bij de 'schijn van belangenverstrengeling' de belangen van cliënten, de zorgorganisatie of anderen niet geschaad hoeven te zijn, is het wel belangrijk hier aandacht voor te hebben omdat de schijn van belangenverstrengeling afbreuk kan doen aan het vertrouwen in de zorgorganisatie.

2.6.1. Persoonlijke bevoordeling

Elke vorm van persoonlijke bevoordeling dan wel belangenverstrengeling van enig lid van de raad van bestuur of van de raad van toezicht ***ten opzichte van*** de zorgorganisatie wordt voorkomen en de schijn hiervan wordt vermeden.
Toelichting: In de reglementen ***leggen*** de raad van bestuur en raad van toezicht ***vast hoe tegenstrijdige belangen en de schijn hiervan worden vermeden.*** Een lid van de raad van bestuur of de raad van toezicht meldt elke vorm en/of schijn van belangenverstrengeling terstond aan de voorzitter van de raad van toezicht en aan de overige leden van de raad en verschaft daarover alle relevante informatie. De raad van toezicht besluit buiten aanwezigheid van het ***betreffende*** lid of er sprake is van belangenverstrengeling en hoe daarmee wordt omgegaan.

2.6.2. Voorkomen belangenverstrengeling

Bestuurders en toezichthouders zijn alert op belangenverstrengeling en zullen in ieder geval:

- ***i. niet in concurrentie met de organisatie treden;***
- ***ii. geen materiële schenkingen vorderen of aannemen;***
- ***iii. ten laste van de organisatie geen voordelen verschaffen aan derden;***
- ***iv. geen zakelijke kansen voor de organisatie aanwenden voor persoonlijk voordeel;***
- ***v. geen betaalde werkzaamheden verrichten voor de organisatie, anders dan die behorende bij de functie;***

en leggen deze regels vast in de reglementen.

2 De aanpassingen zijn vet en cursief weergegeven.

2.6.3 *Verantwoording transacties bestuurders, toezichthouders en aandeelhouders*

Het in uitzonderlijke gevallen besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders, toezichthouders of aandeelhouders spelen, behoeft voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht. De beraadslaging en besluitvorming vindt zonder deelname van het betreffende lid met een tegenstrijdig belang plaats nadat de voorgenomen transacties met de OR en CR zijn besproken. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het bestuurs- en jaarverslag, met vermelding van het tegenstrijdig belang en de afweging van de dilemma's die gespeeld hebben.

2.6.4 *Persoonlijke leningen*

De organisatie verstrekt aan haar bestuurders en toezichthouders geen persoonlijke leningen en dergelijke, tenzij in de normale uitoefening van het bedrijf en tegen de daarvoor voor het gehele personeel geldende voorwaarden en na goedkeuring van de raad van toezicht. Leningen worden niet kwijtgescholden.

2.6.5. *Conflicterende functies*

De raad van toezicht gaat bij iedere benoeming na of er sprake is van (het risico van) belangenverstrengeling. Een lid van de raad van bestuur of raad van toezicht kan niet tegelijkertijd de functie vervullen van een lid van het bestuur of lid van de raad van toezicht van een andere zorgorganisatie binnen het verzorgingsgebied van de zorgorganisatie tenzij de andere zorgorganisatie als groeps- of dochtermaatschappij of anderszins nauw verbonden is met de zorgorganisatie. ***Ook in andere gevallen, zoals bij onderwijs, huisvesting of commerciële partijen, kan sprake zijn van conflicterende functies. De raad van toezicht verantwoordt besluiten tot goedkeuring in het bestuurs- en jaarverslag.***

2.6.6. *Belangenverstrengeling medewerkers*

De raad van bestuur neemt maatregelen die zorgen dat belangenverstrengeling van professionals, managers en medewerkers wordt voorkomen en dat (een vermoeden van) belangenverstrengeling bij de raad van bestuur wordt gemeld en door de raad van bestuur wordt beoordeeld. De raad van bestuur rapporteert ***over zijn aanpak*** aan de raad van toezicht, ***inclusief*** situaties waarin (de schijn van) belangenverstrengeling is ontstaan en hoe de raad van bestuur daarmee is omgegaan.

6.5.5. Nevenfuncties

Een lid van de raad van bestuur ***en van de raad van toezicht*** vraagt voor iedere betaalde of onbetaalde ***(neven)***functie die hij aangaat tijdens zijn lidmaatschap van de raad van bestuur***/toezicht***, voorafgaand toestemming van de raad van toezicht. De raad van toezicht verleent toestemming als er geen belangentegenstelling is bij een lid van de raad van toezicht. Bij een lid van de raad van bestuur wordt toestemming verleend als er geen belangentegenstelling is en als het tijdsbeslag van de ***(neven)***functie niet zodanig is dat het uitoefenen van de bestuurs***functie*** daardoor belemmerd wordt.

5. De rol van de Governancecommissie

In de inleiding van de Governancecode Zorg 2017 staat het volgende opgenomen over de Governancecommissie van het Scheidsgerecht Gezondheidszorg: "De brancheorganisaties hebben [...] voor het oordeel over de juiste toepassing van de code de Governancecommissie Gezondheidszorg ingesteld waar belanghebbenden, zoals een medezeggenschapsorgaan, een geschil kunnen voorleggen."

Het aantal zaken dat wordt voorgelegd aan de Governancecommissie, is beperkt (tot op heden geen in 2021, vier in 2020; drie in 2019; vijf in 2018; twee in 2017). Eén van de mogelijk oorzaken hiervan kan zijn dat alleen belanghebbenden een vraagstuk aanhangig mogen maken. Een belanghebbende is een "natuurlijke of rechtspersoon die rechtstreeks bij de zorgorganisatie is betrokken en op enigerlei wijze nadeel ondervindt van de wijze van naleving van de Governancecode Zorg door de zorgorganisatie".

Blijkens artikel 6 van het Reglement van de Governancecommissie heeft zij drie taken:

1. de behandeling en beoordeling van verzoeken van belanghebbenden tot toetsing van de naleving van één of meer principes van de Governancecode Zorg door een zorgorganisatie in een concreet geval;

2. een oordeel geven en aanbevelingen doen omtrent de naleving door de betrokken zorgorganisatie van één of meer principes van de Governance-code Zorg in een concreet geval;

3. het bestuur en de deelnemende brancheorganisaties gevraagd of ongevraagd adviseren over aanvullingen of wijzigingen van de Governancecode Zorg.

Als we kijken naar het thema belangenverstrengeling, dan kan worden gesteld dat binnen de gezondheidszorg nog beperkt is uitgekristalliseerd wanneer er sprake is van belangen-verstrengeling, in hoeverre dit dan in strijd is met de code en welke maatregelen nodig zijn om de strijdigheid op te heffen. Ten aanzien van dit laatste punt zijn bovendien geen bepalingen in de Governancecode Zorg of het reglement van de Governancecommissie

opgenomen. Dit betekent dat als de Governancecommissie strijdigheid vaststelt, de betrokken partijen vervolgens onderling bepalen welke maatregelen eventueel afdoende zijn. Zij zijn niet verplicht een oordeel te vragen aan de Governancecommissie of de maatregelen toereikend zijn. Deze mogelijkheid ontbreekt c.q. wordt niet benut (bijvoorbeeld door een nieuw/aanvullend toetsingsverzoek in te dienen).

De Innovatie en Adviescommissie beveelt aan om de positie van de Governancecommissie van het Scheidsgerecht te versterken, op vier punten:

1.

Verbreding van het werkgebied

Alle zorgorganisaties, ongeacht het lidmaatschap van de BoZ, kunnen een vraagstuk voorleggen aan de Governancecommissie. De rationale hierachter is dat de hele sector en daarmee ook de leden van de BoZ baat hebben bij kennisontwikkeling en helderheid op basis van casuïstiek; de BoZ kan hierin een maatschappelijke taak vervullen. De wijze waarop dit gefaciliteerd kan worden en de kosten worden gedeeld, moet worden besproken met partijen.

2.

Verbreding van de definitie van belanghebbenden

Alle interne en externe stakeholders kunnen een vraagstuk voorleggen. De achtergrond hiervan is dat daardoor meer verzoeken worden ingediend, waardoor meer helderheid over goed bestuur wordt verkregen, waar de BoZ achterban als geheel van profiteert.

3.

Twee aanpassingen van de taken van de Governancecommissie

- Niet alleen geschillen kunnen worden voorgelegd, maar ook vragen over de uitleg van bepalingen. Analoog aan de Raad van State krijgt de Governancecommissie naast haar taken in het kader van het oordelen in casuïstiek dus ook de taak om te adviseren over de uitleg van de code.
- Als de Governancecommissie in een casus strijdigheid met de Governancecode Zorg constateert, de betreffende zorgorganisatie gehouden is om de voorgenomen maatregelen op basis van de uitspraak binnen een door de Governancecommissie vastgestelde termijn ter toetsing aan haar voor te leggen.

Het voorstel is om de tekst van de inleiding (hoofdstuk 1, blz.6 van de code) als volgt te wijzigen:

na de zin '.... overeenkomstig de uitspraak van de commissie.' wordt de volgende zin toegevoegd: ***"De zorgorganisatie legt de voorgenomen aanpassing aan de governance voor aan de Governancecommissie met de vraag of daarmee voldoende tegemoet wordt gekomen aan de door de commissie geconstateerde lacune(s). Een aanpassing is pas voldoende als de Governancecommissie deze expliciet goedkeurt. Als een organisatie geen gehoor geeft aan het oordeel van de commissie binnen een bepaalde afgesproken periode of geen afdoende maatregelen neemt, komt de brancheorganisatie in actie."*** Met toevoeging van deze zinnen kunnen de huidige zinnen: "Als dat niet gebeurt, ... om de governance aan te passen." worden weggehaald.

Tenslotte bevelen we de BoZ aan om bij haar achterban met enige regelmaat bekendheid te geven aan de werkzaamheden van de Governancecommissie en ook andere partijen, zoals koepels van toezichthouders, bestuurders, cliëntenraden/familieverenigingen en ondernemingsraden te verzoeken om dit te doen.

Bijlage 1
Leden van de BoZ Governance Innovatie- en Adviescommissie (IAC)

mevrouw prof. dr. M. (Mirella) M.N. Minkman, voorzitter

de heer mr. M. (Michiel) H.J.N. van Berckel Smit
mevrouw drs. J. (José) H.W.M. Laheij
op gezamenlijke voordracht van Ieder(in), KansPlus, LOC Zeggenschap in zorg, LSR, NCZ en Patiëntenfederatie Nederland

de heer dr. M. (Marc) van Ooijen MBA-H
op voordracht van NVZD

de heer H.J. (Erik) Dannenberg
op voordracht van NVTZ

de heer dr. M. (Mark) W. de Jong
mevrouw drs. R. (Ria) Stegehuis
mevrouw dr. T. (Thea) J. Heeren
op gezamenlijke voordracht van ActiZ, de Nederlandse GGZ, NFU, NVZ en VGN

mevrouw drs. H. (Henriëtte) Neuteboom, secretaris

Bijlage 2
Deelnemers aan de Invitational Conference dd. 11 juni 2020

Deelname was op persoonlijke titel, tekst van dit advies geheel voor rekening van de IAC

Rian Vos	IGJ, coördinerend specialistisch inspecteur
Geert Eijsink	NZa, senior supervisor Good Governance
Tiny Winter	NZa, senior financieel toezichthouder
Hans Hofhuis	Scheidsgerecht Gezondheidszorg en Governancecommissie Gezondheidszorg, voorzitter (schriftelijke reactie)
Louis Houwen	TIAS, bijzonder hoogleraar privaat-publiek ondernemingsrecht Dirkzwager - advocaat ondernemings- en gezondheidsrecht
Sabine Geerts	VWS, manager/MT-lid Directie Patiënt & Zorgordening
Angela Förch	VWS - senior beleidsadviseur Directie Patiënt & Zorgordening
Rienk Goodijk	Zijlstra Centre, hoogleraar governance in de (semi-) publieke sector

Met tevens dank aan de medewerking van het NZa om casussen beschikbaar te stellen.